

PRAKTICKÉ VYUŽITIE BODOVEJ METÓDY HODNOTENIA REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Juraj TEJ

Abstract: *There are several methods that can be used for measuring the regional development that reflect the real status quo based on the identifiable indexes that were used for evaluation. The simplest method is the non-direct method of measuring the regional development – point methods according the location, that when using the adequate number of indexes can provide relatively objective and broad vision to the possibilities of the economy development in comparison to other administrative regions, in our case the districts of the Žilina self-administration region.*

Key words: *region, regional development, measuring of regional development*

Úvod

Charakteristickým znakom súčasných slovenských regiónov je výrazná a neustále sa prehĺbujúca priestorová diferenciácia v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov. Vyrovnávanie rozdielov medzi regiónmi je jedným zo základných cieľov a zásad regionálnej politiky členských štátov EÚ. Pre posúdenie objektívnosti zaostávania je potrebné použiť exaktné stanovenie sociálno-ekonomickej úrovne rozvoja regiónu v porovnaní s inými regiónmi. Následne vhodná regionálna politika by mala jednotlivé regióny nasmerovať k tomu, aby zlepšili svoju prosperitu a výkonnosť za plného využitia miestneho potenciálu a odstraňovali problémy, ktoré bránia v ich rozvoji.

Materiál a metóda

Na posúdenie sociálno-ekonomickej úrovne rozvoja sme využili bežne dostupné údaje Štatistického úradu na úrovni Žilinského samosprávneho kraja a jeho okresov, ktoré sme rozdelili do niekoľkých úrovní a aplikovali bodovú metódu merania regionálneho rozvoja podľa umiestnenia. Výsledky jednotlivých hodnotených úrovní sme komplexne zhodnotili v záverečnej tabuľke. Uvedené hodnotenie podáva konkrétny pohľad na porovnávané regióny, v odbornej literatúre takáto aplikácia ešte nebola zverejnená. Odozva administratívnej praxe na získané výsledky je priaznivá.

Každý hodnotený ukazovateľ má pridelené body podľa počtu okresov a umiestnenia v kraji (1 – najlepšie až 11 najhoršie umiestnenie), body udávané ako horný index, sa následne sčítavajú a sú základom pre stanovenie poradia regiónov v konkrétnej skupine ukazovateľov v rámci kraja.

Meranie regionálneho rozvoja

Regionálny rozvoj je zložitý a komplexný proces na ktorý vplýva množstvo faktorov a podmienok. Základným problémom preto zostáva problém merania týchto procesov. Ukazovatele, prostredníctvom ktorých možno merať rozvoj v regióne musia merať dynamické procesy, meniace sa v čase, prebiehajúce v jednotlivých regiónoch. Každý región predstavuje určitý typ ekonomického organizmu, ktorému je potrebné prispôsobiť i ukazovatele pre jeho hodno-

Ing. Juraj Tej, PhD.

Katedra verejnej správy, Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove

Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov, e-mail: tej@unipo.sk

tenie. V zásade možno uviesť, že ukazovatele pre meranie regionálneho rozvoja by mali zodpovedať nasledujúcim kritériám (Hamalová a kol., 1996, s. 106): - ukazovatele musia odrážať zmeny v stupni ekonomického rozvoja,

- sú štatisticky zisťiteľné, t.j. štatistika ich v súčasnosti poskytuje alebo ich bude v budúcnosti poskytovať,
- sústava ukazovateľov by mala byť optimálna z hľadiska ich použitia v analýzach.

Výber ukazovateľov možno zúžiť tým, že niektoré ukazovatele sú vo funkčnom vzťahu s inými (napr. stupeň urbanizácie - podiel obyvateľstva pracujúceho v poľnohospodárstve).

Komplex v praxi používaných metód porovnávania úrovne rozvoja regiónov možno rozdeliť na dve skupiny – priame a nepriame metódy (Belajová, Fáziková, 2002, s. 113). Priame metódy, ktoré sa spravidla využívajú v tých prípadoch, keď štatistika sleduje niektorý zo syntetických úrovňových ukazovateľov používaných ako indikátor merania ekonomickej úrovne regiónov. V súčasnosti je problém so zisťovaním takých ukazovateľov na úrovni okresov, preto je vhodné používať nepriame metódy.

Pri hodnotení jednotlivých okresov Žilinského samosprávneho kraja sme sa inšpirovali Hettnerovou schémou a rozdelili ukazovatele do nasledujúcich skupín – úrovni: ukazovatele demografického vývoja, ukazovatele trhu práce, ukazovatele environmentálnej infraštruktúry, ukazovatele cestovného ruchu, ukazovatele ekonomickej aktivity a ekonomického potenciálu, ukazovatele služieb a ukazovatele sociálnej infraštruktúry. Kvôli vyššej vypovedacej schopnosti boli niektoré ukazovatele prepočítané na 1 000 obyvateľov. Výsledky jednotlivých krokov a úrovni sú zachytené v tabuľkách 1 – 7.

Tabuľka 1 Vybrané ukazovatele demografického vývoja v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Prírodný prírastok na 1000 obyv.	% podiel EAO na trvalo bývajúcim obyv.	% podiel obyv. v produkt. veku	% podiel obyv. v poprod. veku	Spolu	Poradie
Bytča	0,13 ⁸	48,1 ¹⁰	60,3 ¹⁰	18,1 ⁸	36,0	X.
Čadca	0,9 ⁶	49,4 ^{6,5}	62,0 ⁷	16,1 ⁴	23,5	VII.
Dolný Kubín	2,1 ³	49,4 ^{6,5}	62,5 ⁵	15,4 ³	17,5	III.
Kysucké N.M.	1,7 ⁴	50,3 ⁴	62,6 ^{3,5}	16,7 ⁵	16,5	II.
Lipt. Mikuláš	-0,8 ⁹	50,9 ²	62,8 ²	19,2 ¹⁰	23,0	VI.
Martin	1,0 ⁵	51,2 ¹	63,8 ¹	17,9 ⁷	14,0	I.
Námestovo	8,4 ¹	46,1 ¹¹	58,9 ¹¹	12,1 ¹	24,0	VIII.
Ružomberok	-1,8 ¹⁰	49,8 ⁵	61,9 ⁸	18,6 ⁹	32,0	IX.
Turč. Teplice	-6,0 ¹¹	49,3 ⁸	60,6 ⁹	22,0 ¹¹	39,0	XI.
Tvrdošín	6,0 ²	48,9 ⁹	62,1 ⁶	13,3 ²	19,0	IV.
Žilina	0,3 ⁷	50,7 ³	62,6 ^{3,5}	17,6 ⁶	19,5	V.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 2 Vybrané ukazovatele trhu práce v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Podiel zamest. na 1000 EAO	Priemerná nominálna mesačná mzda	Miera nezamestnanosti v %	Podiel ev. nezam. na 1000 EAO	Podiel voľných prac. miest na 1000 EAO	Spolu	Pora-die
Bytča	325 ⁸	11 804 ⁷	14,02 ²	149 ²	4,2 ^{6,5}	25,5	III.
Čadca	255 ¹¹	9 944 ¹¹	14,86 ³	162 ⁵	4,9 ⁵	37,0	IX.
Dolný Kubín	376 ⁴	12 564 ⁵	19,06 ¹¹	200 ¹⁰	1,3 ¹⁰	40,0	X.
Kysucké N.M.	326 ⁷	13 158 ²	18,79 ¹⁰	202 ¹¹	5,4 ³	33,0	VII.
L. Mikuláš	423 ²	12 366 ⁶	14,74 ⁴	155 ³	5,1 ⁴	19,0	II.
Martin	350 ⁶	13 274 ³	15,56 ⁶	166 ⁶	3,4 ⁸	29,0	V.
Námestovo	269 ¹⁰	10 859 ⁹	14,64 ³	160 ⁴	12,1 ¹	27,0	IV.
Ružomberok	363 ⁵	14 410 ¹	17,13 ⁸	185 ⁸	2,1 ⁹	31,0	VI.
Turč. Teplice	324 ⁹	10 352 ¹⁰	17,90 ⁹	191 ⁹	4,2 ^{6,5}	43,5	XI.
Tvrdošín	364 ³	11 324 ⁸	16,51 ⁷	175 ⁷	0,75 ¹¹	36,0	VIII.
Žilina	529 ¹	12 666 ⁴	10,79 ¹	118 ¹	8,9 ²	9,0	I.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 3 Vybrané ukazovatele environmentálnej infraštruktúry v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	% podiel bytov vybav. ústredným kúrením	% podiel obyv. napoj. na verejný vodovod	% podiel obyvateľov napoj. na verejnú kanál.	Počet odberateľ. plynu na 1000 obyvateľov	Počet čističiek odpad. vôd na 10 000 obyvateľov	Spolu	Pora-die
Bytča	69,7 ¹⁰	49,5 ¹¹	29,8 ⁹	188 ⁴	1,0 ⁶	40,0	IX.
Čadca	78,9 ⁶	51,6 ¹⁰	25,3 ¹⁰	102,4 ⁸	0,6 ^{8,5}	42,5	X.
Dolný Kubín	81,0 ⁵	86,1 ⁶	53,7 ⁶	88,4 ¹⁰	1,3 ³	30,0	VII.
Kysucké N.M.	81,2 ⁴	61,6 ⁸	42,6 ⁷	141,4 ⁶	0,6 ^{8,5}	33,5	VIII.
Lipt. Mikuláš	77,8 ⁷	90,5 ⁵	60,0 ³	144 ⁵	1,5 ²	22,0	II.-III.
Martin	85,7 ¹	99,9 ¹	74,9 ¹	239 ²	0,8 ⁷	12,0	I.
Námestovo	72,7 ⁹	59,1 ⁹	15,9 ¹¹	6,4 ¹¹	0,5 ^{10,5}	50,5	XI.
Ružomberok	74,9 ⁸	90,6 ⁴	61,1 ²	101,3 ⁹	1,7 ¹	24,0	IV.
Turč. Teplice	65,7 ¹¹	98,2 ²	36,0 ⁸	185,1 ³	1,2 ⁴	28,0	VI.
Tvrdošín	84,9 ²	64,5 ³	57,0 ⁵	135,2 ⁷	1,1 ³	22,0	II.-III.
Žilina	84,8 ³	84,3 ⁷	57,5 ⁴	271 ¹	0,5 ^{10,5}	25,5	V.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 4 Vybrané ukazovatele cestovného ruchu v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Počet ubyt. zariadení	Počet návštev. spolu	Počet zahr. návštev.	Tržby za ubyt. na 1 návštevníka	% počet prenocovaní	Spolu	Pora-die
Bytča	10 ¹⁰	5 937 ¹¹	690 ¹¹	316 ¹¹	2,2 ¹¹	54,0	XI.
Čadca	30 ⁷	13 344 ⁸	5 501 ⁷	815 ⁹	3,1 ⁶	37,0	VIII.
Dolný Kubín	28 ⁸	30 228 ⁶	17 328 ⁶	978 ⁶	2,8 ⁹	35,0	VII.
Kysucké N.M.	7 ¹¹	7 842 ¹⁰	1 988 ¹⁰	1 065 ⁵	2,9 ^{7,5}	43,5	X.
Lipt. Mikuláš	201 ¹	232 582 ¹	122 614 ¹	1 205 ³	3,6 ⁴	10,0	I.
Martin	47 ⁵	59 729 ³	23 236 ³	838 ⁷	2,4 ¹⁰	28,0	VI.
Námestovo	24 ⁹	10 901 ⁹	2 972 ⁹	730 ¹⁰	4,1 ³	40,0	IX.
Ružomberok	51 ⁴	44 707 ⁴	20 344 ⁵	1 750 ²	5,2 ²	17,0	II.
Turč. Teplice	32 ⁶	25 124 ⁷	5 302 ⁸	2 218 ¹	8,8 ¹	23,0	IV.
Tvrdošín	117 ²	37 894 ⁵	21 353 ⁴	839 ⁸	3,7 ⁵	24,0	V.
Žilina	94 ³	128 683 ²	47 838 ²	1 130 ⁴	2,9 ^{7,5}	18,5	III.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 5 Vybrané ukazovatele ekon. aktivity a ekon. potenciálu v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Počet poskyt. úverov pre MSP	Podiel zisk. org. v súkr. sektore na 1000 podnik. subjektov	Počet fyz. osôb – podnikateľ. na 1000 obyvateľov	Počet práv. osôb na 1000 obyvateľov	Prod. práce z tržieb priemyslu na 1000 obyvateľov	Spolu	Pora-die
Bytča	4 ^{8,5}	80 ¹⁰	54,4 ⁷	5,0 ¹⁰	32 637 ⁶	41,5	IX.
Čadca	7 ⁶	99 ⁸	51,1 ⁹	5,8 ^{8,5}	6 770 ¹¹	42,5	X.-XI.
Dolný Kubín	15 ⁴	155 ³	54,3 ⁸	10,1 ³	50 340 ⁸	21,0	III.
Kysucké N.M.	5 ⁷	100 ⁷	65,4 ³	7,0 ⁶	40 369 ⁵	28,0	V.
Lipt. Mikuláš	23 ³	130 ⁴	57,0 ⁵	8,5 ⁴	21 961 ⁷	23,0	IV.
Martin	51 ²	176 ¹	55,0 ⁶	11,8 ²	16 864 ⁸	19,0	II.
Námestovo	4 ^{8,5}	51 ¹¹	72,0 ²	4,1 ¹¹	10 907 ¹⁰	42,5	X.-XI.
Ružomberok	9 ⁵	101 ⁶	49,0 ¹⁰	5,8 ^{8,5}	62 226 ²	31,5	VI.
Turč. Teplice	1 ¹¹	123 ⁵	48,1 ¹¹	7,2 ⁵	94 410 ¹	33,0	VII.
Tvrdošín	2 ¹⁰	91 ⁹	59,4 ⁴	6,1 ⁷	40 489 ⁴	34,0	VIII.
Žilina	52 ¹	164 ²	74,1 ¹	15,0 ¹	14 501 ⁹	14	I.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 6 Vybrané ukazovatele služieb v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Obchod. domy a strediská na 1000 obyv.	Pohostinstvá na 1000 obyv.	Predajne pohonných látok na 1000 obyv.	Pošty na 1000 obyvateľov	Predajne potravín na 1000 obyv.	Spolu	Pora-die
Bytča	0,03 ^{10,5}	2,2 ^{5,5}	0,16 ¹	0,29 ⁷	2,0 ⁹	33,0	VIII.
Čadca	0,08 ⁵	2,0 ^{7,5}	0,11 ⁸	0,22 ⁹	2,7 ³	32,5	VII.
Dolný Kubín	0,18 ²	1,5 ¹⁰	0,12 ^{6,5}	0,30 ^{5,5}	1,1 ¹¹	35,0	IX.
Kysucké N.M.	0,06 ⁷	2,5 ^{3,5}	0,06 ¹¹	0,30 ^{5,5}	3,2 ¹	28,0	III.
Lipt. Mikuláš	0,07 ⁶	3,3 ¹	0,15 ²	0,41 ²	2,8 ²	13,0	I.
Martin	0,14 ³	2,2 ^{5,5}	0,13 ^{4,5}	0,21 ^{10,5}	2,2 ^{7,5}	31,0	V.
Námestovo	0,12 ⁴	1,9 ⁹	0,05 ¹⁰	0,34 ³	1,4 ¹⁰	36,0	X.
Ružomberok	0,05 ^{8,5}	1,4 ¹¹	0,14 ³	0,32 ⁴	2,3 ^{5,5}	32,0	VI.
Turč. Teplice	0,05 ^{8,5}	2,7 ²	0,12 ^{6,5}	0,54 ¹	2,3 ^{5,5}	23,5	II.
Tvrdošín	0,22 ¹	2,0 ^{7,5}	0,08 ⁹	0,28 ⁸	2,5 ⁴	29,5	IV.
Žilina	0,03 ^{10,5}	2,5 ^{3,5}	0,13 ^{4,5}	0,21 ^{10,5}	2,2 ^{7,5}	36,5	XI.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 7 Vybrané ukazovatele sociálnej infraštruktúry v okresoch ŽSK

Okresy ŽK	Materské školy na 1000 obyv.	Zariad. sociálnej starostliv. na 1000 obyv.	Verejné knižnice na 1000 obyv.	Polikliniky, nemocnice, transfúz. stanice na 1000 obyv.	Základné školy 1-9 ročník na 1000 obyv.	Spolu	Pora-die
Bytča	0,58 ⁵	0,064 ⁴	0,49 ⁵	0,032 ^{7,5}	0,29 ^{5,5}	27,0	V.
Čadca	0,40 ¹¹	0,053 ^{9,5}	0,30 ¹¹	0,032 ^{7,5}	0,30 ^{3,5}	42,5	X.-XI.
Dolný Kubín	0,71 ²	0,180 ¹	0,61 ³	0,051 ^{4,5}	0,30 ^{3,5}	14,0	I.
Kysucké N.M.	0,50 ⁹	0,089 ²	0,40 ¹⁰	0,030 ¹⁰	0,40 ^{1,5}	32,5	VII.
Lipt. Mikuláš	0,60 ⁴	0,027 ¹¹	0,79 ²	0,054 ³	0,24 ¹⁰	30,0	VI.
Martin	0,48 ¹⁰	0,061 ⁵	0,44 ^{7,5}	0,031 ⁹	0,23 ¹¹	42,5	X.-XI.
Námestovo	0,53 ^{7,5}	0,053 ^{9,5}	0,42 ⁹	0,018 ¹¹	0,40 ^{1,5}	38,5	IX.
Ružomberok	0,54 ⁶	0,084 ³	0,47 ⁶	0,051 ^{4,5}	0,28 ⁷	26,5	IV.
Turč. Teplice	0,84 ¹	0,059 ⁶	1,60 ¹	0,060 ¹	0,29 ^{5,5}	14,5	II.
Tvrdošín	0,62 ³	0,056 ⁸	0,50 ⁴	0,057 ²	0,25 ⁹	26,0	III.
Žilina	0,53 ^{7,5}	0,057 ⁷	0,44 ^{7,5}	0,045 ⁶	0,27 ⁸	36,0	VIII.

Zdroj: Štatistický úrad SR, Krajská správa v Žiline, vlastné prepočty

V tabuľke 1 boli alternatívne použité aj ukazovatele indexu mortality a natality, avšak nemali žiaden vplyv na zmenu umiestnenia jednotlivých okresov. V tabuľke 8 sú kumulované výsledky predchádzajúcich úrovní (kvôli názornosti je navyše vypočítaná priemerná bodová úroveň jednotlivých okresov). Záverečné poradie začína okresom Liptovský Mikuláš a končí okresom Námestovo.

Tabuľka 8 Záverečné hodnotenie regionálneho rozvoja okresov ŽSK

Okresy Žilinského samosprávneho kraja	Súčet bodov	Priemerné bodové hodnotenie	Konečné poradie
Bytča	257,0	36,71	IX.
Čadca	257,5	36,79	X.
Dolný Kubín	192,5	27,50	V.
Kysucké Nové Mesto	215,0	30,71	VIII.
Liptovský Mikuláš	140,0	20,00	I.
Martin	175,5	25,07	III.
Námestovo	258,5	36,93	XI.
Ružomberok	194,5	27,79	VI.
Turčianske Teplice	204,5	29,21	VII.
Tvrdošín	190,5	27,21	IV.
Žilina	159,0	22,71	II.

Záver

Aplikácia metódy merania regionálneho rozvoja na príklade Žilinského samosprávneho kraja poukázala na jej možné využitie s vysokou vypovedacou schopnosťou v závislosti od použitej štruktúry ukazovateľov. Význam využitia nepriamych metód merania ekonomického rozvoja spočíva v jednoduchosti ich aplikácie a vo využití takej štruktúry ukazovateľov, ktorá je na úrovni okresov v súčasnosti zistiteľná. Aj napriek tomu, že bola zrušená okresná úroveň štátnej správy, jednotlivé okresy ako administratívne regióny existujú a majú záujem o svoj rozvoj.

Štúdia vznikla ako súčasť projektu VEGA č. 1/0493/03.

Literatúra

- BELAJOVÁ, A., FÁZIKOVÁ, M.: Regionálna ekonomika. Nitra: SPU, 2002. 191 s. ISBN 80-8069-007-3.
- HAMALOVÁ, M. a kol.: Priestorová ekonomika. Bratislava: Ekonóm, 1996. 144 s. ISBN 80-225-0750-4.
- KRAJSKÝ ÚRAD V ŽILINE: Analýza sociálno-ekonomického rozvoja Žilinského kraja. Žilina: KÚ Žilina, 1999. 70 s.
- KRAJSKÝ ÚRAD V ŽILINE: Krajský vestník. Žilina: KÚ Žilina, 5/2001. 3 s.
- ŠÚ SR, KRAJSKÁ SPRÁVA V ŽILINE: Bulletin marec 2003. Žilina: ŠÚ SR KS, 2003. 69 s.
- ŠÚ SR, KRAJSKÁ SPRÁVA V ŽILINE: Mestá a obce Žilinského kraja. Žilina: ŠÚ SR KS, 2002. 450 s.

**PRACTICAL USE OF POINT METHOD IN THE EVALUATION
OF REGIONAL DEVELOPMENT**

Summary

Application of the method of measuring the regional development based on the example of the Žilina self-administration region stresses its possible use with high validity depending on the used structure of indexes. The importance of using the direct methods of the economy development bears on the simplicity of its application and in use of such index structure that is on the level of the districts identifiable nowadays. In spite of the fact that the district level of the state administration was cancelled, the individual states exist as the administrative regions and are interested in their development.

Recenzovali: Doc. RNDr. Robert Ištók, PhD.
RNDr. Radoslav Klamár, PhD.